

**Pr. lect. univ. dr. Daniel Niță Danielescu,
Facultatea de Teologie Ortodoxă „Dumitru Stăniloae“,
Universitatea „Al. I. Cuza“ din Iași**

MITROPOLITUL PARTENIE ȘI FESTIVITĂȚILE DE LA IAȘI DIN TOAMNA ANULUI 1904

***Abstract:** In 1904, Romanians commemorated 400 years since the death of Stephen the Great, ruler of Moldavia. Important festivities took place in Iași at the beginning of October, attended by members of the Royal Court and the Council of ministers, by local officials and commoners, by foreign delegates, and numerous hierarchs. Archival documents and testimonies of the time record several important events, significant for the cultural and spiritual life of all Romanians: “Sf. Nicolae Domnesc” church, built by Saint Stephen the Great, and “Sfinții Trei Ierarhi” church, founded by Vasile Lupu, were re-consecrated after restoration, and there was a celebration for the centenary of the “Veniamin Costachi” Seminary. They also record how these events were received by contemporaries. It was written, for instance, that „the ancestral virtues were celebrated, the fruit of love and devotion to the Church and the Nation, and the unwavering faith in all that is good, true and beautiful was affirmed”. Under these celebratory circumstances, amongst other contributors to the good organization and development of the ceremonies, one personality stood out: Partenie Clinceni, successor of St. Metropolitan Iosif Naniescu as Archbishop of Iasi and Metropolitan of Moldova and Suceava.*

***Keywords:** Church, Iași, Partenie, Metropolitan, ceremony.*

Un nou Arhipăstor în scaunul Sf. Iosif cel Milostiv și realizările sale

La 26 ianuarie 1902 trecea la cele veșnice Sf. Mitropolit Iosif Naniescu, după aproape trei decenii de arhipăstorire în scaunul mitropolitan de la Iași¹. Chiar a doua zi, autorităților eclesiastice ieșene li

---

1. Pr. Mircea PĂCURARIU (ed.), *Enciclopedia Ortodoxiei Românești*, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 2010, p.

se aducea la cunoștință de către Ministrul Cultelor și Instrucțiunii Publice că prin decretul regal nr. 318/1902 este desemnat „locotenent mitropolitan al eparhiei Sfintei Mitropolii a Moldovei și Sucevei preasfințitul episcop Partenie al Dunării de Jos”, iar acesta din urmă, la rândul său, comunica hotărârea lui Nicodim Munteanu, arhimandritul de Scaun de la Iași, spre a se lua cuvenitele măsuri. Responsabilitatea locțiitorului de mitropolit consta în a se îngriji de „administrația spirituală și canonică a acestei Sfinte Mitropolii, până la alegerea titularului la Scaunul vacant”². Foarte curând, la 8 februarie, Partenie va fi ales și, la 24 februarie, întronizat Mitropolit al Moldovei și Sucevei. În *Cuvântul* rostit la „trecerea de la frumoasa și însemnata Episcopie a Dunării de Jos”, la „bătrâna și venerabila Mitropolie a Moldovei și Sucevei”, vlădica promitea că „și de aci înainte voi lucra din toate puterile mele în via Domnului ce mi se încredințează din nou, cu toată râvna, cu toată credința și cu toată dragostea”³. Tot cu acel prilej regele Carol I îi atrăgea atenția celui ales că

„înlocuiești pe un păstor care mai mult de un sfert de veac a ținut cu vrednicie cârja mitropolitană a Moldovei și, pătruns de înalta sa chemare, n-a încetat până la sfârșitul vieții a închina puterile sale binelui Bisericii. În vremurile cărmuirii sale dânsul a avut fericirea de a târnosi biserica Mitropoliei vechii capitale a Moldovei și de a vedea desăvârșită opera începută de fericitul întru pomenire Veniamin, după ce rămăsese timp îndelungat o măreață ruină, un corp fără suflet, precum am zis atunci în cuvântarea mea. Astfel, numele lui Veniamin de-a pururea va rămânea nedespărțit de acest sfânt lăcaș, ca și de Seminarul său [...]. Poți fi mândru că ești chemat în capul unei așa însemnate Eparhii, care

427; Pr. Mircea PĂCURARIU, *Istoria Bisericii Ortodoxe Române*, vol. III, Iași, ³2008, pp. 142-144; Pr. Bogdan RACU, „Mitropolitul Iosif Naniescu și viața spirituală la Catedrala Mitropolitană”, în: Petronel ZAHARIUC și Pr. Mihai-Daniel ISAI (eds), *Istoria Catedralei și a Ansamblului Mitropolitan din Iași*, Editura Doxologia, Iași, 2021, pp. 339-393.

2. Arhiva Mitropoliei Moldovei și Bucovinei, dosar 115/1902 (*Dosarul Prea Sfințitului Parthenie Clinceni, numit Locotenent de Mitropolit*) și dosar 113/1902 (*Dosarul Înalt Prea Sfințitului Parthenie Clinceni, ales Mitropolit Moldovei*).

3. ***, „Noul mitropolit al Moldovei și Sucevei și noii Episcopi de Huși și Dunărea de Jos”, în: *Biserica Ortodoxă Română*, an XXV, nr. 11, 1902, p. 1051. La 11 februarie 1902 fusese ales Conon Arămescu Donici în scaunul de episcop al Hușilor, iar Pimen Georgescu în cel de la Galați; mai târziu, în anul 1909, episcopul Pimen îi va succeda mitropolitului Partenie Clinceni în scaunul de la Iași.

cuprinde ținuturi bine înzestrate de Dumnezeu, unde pietatea strămoșească a ridicat atâtea sfinte lăcașuri, amintitoare de fapte mari”⁴.

Atunci când episcopul Partenie Clinceni era chemat de la Galați în Scaunul mitropolitan de la Iași, el se bucura deja de notorietate. Cu o pregătire academică strălucită și bine familiarizat cu realitățile pastorale din vremea sa, își dovedise hărnicia și vrednicia peste tot acolo unde fusese trimis⁵. Calitățile sale îl făcuseră remarcat în împrejurările deosebite de după Războiul de Independență, proclamarea Regatului și recunoașterea Autocefaliei Bisericii Ortodoxe Române. În anul 1886 îi fusese încredințat scaunul episcopal de la Galați, unde desfășurase o activitate pastoral-misionară, culturală și edilitară remarcabilă. Astfel, contribuise la redresarea vieții bisericești din Dobrogea (inițiind con-

---

4. Scrisoarea este semnată de credincioșii parohiei Ciurea (Arhiva Mitropoliei Moldovei și Bucovinei, dosar 113/1902. S-a păstrat, în format tipărit, „Programa ceremoniei pentru investitura Înalt Prea Sfințitului Parteniu-Clinceni, ales Arhiepiscop al Moldovei și Sucevei și Exarh al Plaiurilor, precum și a Prea Sfinților Arhiepiscopului Conon Arămescu-Donici Băcăoanul și Pimen Georgescu Piteșteanul, aleși Episcopi ai Eparchiilor Hușilor și Dunării de Jos“.

5. Petru (Stancu), viitorul arhieru Partenie, se născuse la 10 octombrie 1847, în Clinceni (Ilfov), în familie de preot. Studiase la Seminarul „Central“ (1861-1868) și la Facultatea de Litere din București (1870-1872). În țară nu funcționa atunci o Facultate de Teologie, de aceea a studiat între 1873-1877 la Facultatea de Teologie a Universității din Atena (unde obține licența, iar mai târziu va primi doctoratul *Honoris causa*). După căsătorie fusese hirotonit diacon (1868). Rămas văduv și murindu-i copiii, se călugărește (în anul 1877), iar în anul următor mitropolitul Primat Calinic Miculescu îl hirotonește ieromonah (apoi va fi hirotesit protosinghel și arhimandrit (Pr. M. PĂCURARIU, *Dicționarul Teologilor Români*, Editura Univers Enciclopedic, București, 2019, p.103; Diacon Anghel CONSTANTINESCU, *Monografia Sfintei Episcopii a Dunării de Jos*, Atelierele Socec, București, 1906, pp. 162-169; Pr. Eugen DRĂGOI, *Ierarhi și preoți de seamă la Dunărea de Jos 1864-1989*, Editura Episcopiei Dunării de Jos, 1990, pp. 34-37). Între anii 1878-1880 Partenie este superiorul Capelei române din Leipzig (pr. V. POCITAN, „Capela românească din Lipsca“, în: *Biserica Ortodoxă Română*, an. XLV, 1927, p. 459), iar între 1880-1886 se află în slujirea de superior al Capelei române din Paris, în timpul administrației sale Statul român cumpărând, în anul 1882, clădirea capelei din *rue Jean de Beauvais*, lângă care s-a construit un presbiteriu pentru slujitorii acesteia (Pr. V. POCITAN, Arhim. Ioasaf SNAGOVEANU, *Înființarea capelei române din Paris*, Tipografia profesională Dimitrie C. Ionescu, București, 1913, pp. 18-19; † Veniamin POCITAN, *Biserica Ortodoxă Română din Paris*, Tipografia Cărților Bisericești, București, 1941, p. 122).

struirea a zeci de biserici⁶), construisese impunătorul palat episcopal de la Galați (sfințit la 8 septembrie 1901)⁷ și se făcuse cunoscut prin mecenat cultural. Când, în 1902, după 16 ani de slujire, este chemat în scaunul arhipăstoresc de la Iași, era unanimă convingerea că până atunci noul mitropolit „desfășurase o activitate neobosită, de pe urma căreia s-au cules cele mai frumoase roade”⁸.

Un nou palat mitropolitan la Iași

Ieșenii îl primesc bine pe noul vlădică, iar în una dintre scrisorile de întâmpinare ce îi sunt adresate se arată că:

„Venim cu cea mai adâncă smerenie a vă aduce omagiu de credință și devotament, strigând din adâncul inimii: «Să trăiți, înalte ierarh, mulți ani fericiți pe tronul Mitropoliei Moldovei și Sucevei, drept învățându-ne cu Cuvântul adevărului!»; și mai aducându-ne aminte de orația străbunilor noștri romani la instalarea împăraților, zicem: «Să fiți mai fericit decât pururea pomenitul Mitropolit al Moldaviei, Veniamin, și mai bun decât mult regretatul mitropolit Iosif!»⁹».

Instalarea la Iași și acomodarea cu realitățile de aici au fost reperate parcurse de mitropolitul Partenie. În ceea ce privește starea de lucruri de la Centrul eparhial, precum și posibilitățile de a-și desfășura cât mai bine slujirea înaltă ce i se încredințase, îi atrage atenția faptul că „locuința mitropolitană a acestei de Dumnezeu păzite Eparhii [...]

6. Este și ctitorul înnoitor al bisericii cu hramul „Sf. Nicolae”, Catedrala orașului Tulcea (Brutus COROVU, „Biserica Sf. Nicolae, Catedrala orașului Tulcea”, în: *Analele Dobrogei. Revista Societății culturale dobrogene*, an. VII, 1926, Cernăuți, pp. 10-11).

7. ***, „Sfințirea Paraclisului Palatului Episcopal din Galați”, în: *Biserica Ortodoxă Română*, an. XLV, 1901, nr. 6, pp. 554-570.

8. *Noul Mitropolit al Moldovei*, în „Foaia populară”, nr. 3-4, an. V, 15 februarie 1902, p. 1.

9. Scrisoarea este semnată de credincioșii parohiei Ciurea (Arhiva Mitropoliei Moldovei și Bucovinei, dosar 113/1902). S-a păstrat, în format tipărit, „Programa ceremoniei pentru investitura Înalt Prea Sfințitului Parteniu-Clinceni, ales Archiepiscop al Moldovei și Sucevei și Exarh al Plaiurilor, precum și a Prea Sfințiților Archieprei Conon Arămescu-Donici Băcăoanul și Pimen Georgescu Piteșteanul, aleși Episcopi ai Eparhiilor Hușilor și Dunării de Jos”.

este cu totul ruinată¹⁰. În toamna anului 1902, sprijinit de Spiru Haret, Ministrul Cultelor și Instrucțiunii Publice, el începe restaurarea casei-reședință mitropolitană, proiect ce se va dovedi unul de înnoire, modernizare și înfrumusețare a întregului ansamblu arhitectural de la Mitropolia ieșeană. Este de remarcat „dorința” ierarhului „de a păstra lucrurile străbune, când ele sunt bune și mai puțin costisitoare decât cele noi¹¹, precum și preocuparea acestuia de a găsi soluțiile cele mai potrivite pentru a restaura palatul mitropolitan, atât cât era posibil. De altfel, la Iași, vlădica Partenie va rămâne în memoria posterității mai ales prin această inițiativă, de edificare a casei-reședință mitropolitană¹².

10. Arhiva Mitropoliei Moldovei și Bucovinei, dosar 81/1902 (*Restaurarea Palatului Mitropolitan din Iași*).

11. Arhiva Mitropoliei Moldovei și Bucovinei, dosar 81/1902.

12. Pr. Daniel NIȚĂ-DANIELESCU, „Reședința mitropolitană din Iași la începutul secolului al XX-lea”, în: P. ZAHARIUC și Pr. M.-D. ISAI (eds) *Istoria Catedralei și a Ansamblului Mitropolitan din Iași*, pp. 703-714. La 28 noiembrie 1906, într-o adresă înaintată la Minister de mitropolit sunt descrise astfel eforturile sale: „la suirea smereniei mele pe scaunul istoric al păzitei de Dumnezeu Mitropolii a Moldovei și Sucevei am văzut cu mâhnire că afară de biserica mitropolitană și niște case din nou clădite, dar rău întemeiate și întocmite, totul se afla în desăvârșită ruină și pustiire de veacuri. Prin mijlociri stăruitoare și rugăciuni călduroase am putut face, Dumnezeu să fie lăudat: 1. Să reclădesc aproape din nou 2/3 ale învechitului palat mitropolitan, înzestrându-se cu mobilierul trebuitor întregii clădiri; 2. Să se repare radical sera și să se curețe de uscături grădinile, replantându-se și reînnoindu-se peste tot, contribuindu-se a se îndruma către un aspect nou și frumos reședința mitropolitană” (Pr. Scarlat PORCESCU, *Catedrala mitropolitană din Iași*, Editura Mitropoliei Moldovei și Sucevei, Iași, 1977, p. 113; Arhim. Emilian NIȚA, *Aduceți-vă aminte de înaintașii voștri. Arhiepiscopia Iașilor între anii 1900-1948*, Editura Doxologia, Iași, 2009, pp. 39 și 95, nota 54). În toamna anului 1908, la 10 octombrie, mitropolitul Partenie consemnează că „astăzi [...] când am împlinit 61 de ani și am intrat în al 62-lea, Dumnezeu îndurătorul m-a învrednicit de am servit *Sfânta Liturghie* în Paraclisul din Palatul Metropolitan din Iași” (Arhiva Mitropoliei Moldovei și Bucovinei, dosar 26/1908 - *Restaurarea Palatului Mitropolitan din Iași*). Paraclisul din vechiul palat fusese restaurat „prin stăruința mitropolitului Partenie”, iar pictura, realizată de Gheorghe Popovici, directorul Școlii de Belle-Arte din Iași, este considerată de contemporani „o adevărată revoluție în arta picturii bisericești”, având „însemnătatea unei călăuze pentru artiștii generației noi” (N. A. BOGDAN, *Orașul Iași. Monografie socială și istorică ilustrată*, Tehnopress, Iași, 2004, p. 321 – reproduce în manieră anastatică ediția a II-a a lucrării, imprimată în „Tipografia Națională” I. S. Ionescu & M. M. Bogdan din

În vara anului 1903 lucrările de „reclădire a ruinatului palat metropolitan din această a doua capitală a Regatului” erau aduse din nou în atenția Ministrului Cultelor și Instrucțiunii Publice. Mitropolitul Partenie i se adresează, la 12 iunie, de la Karlsbad, cu cererea de îmbunătățire a proiectului. Documentul reține în final „călduroasa dorință” a ierarhului:

„Trebuița unei case mari, cum este palatul metropolitan, în care, după sfânta și vechea tradițiune străbună se dă totdeauna ospitalitate M. S. Regelui, I. P. S. Mitropolit Primat, P. P. S. S. Episcopii și Arhierei, precum și altor persoane bisericești și civile, când vin în a doua capitală a Regatului și descind în acest palat”.

Speranța exprimată de ierarh era aceea de a fi urgentate lucrările, justificarea constând în necesitatea, „primirii în el a mulților oaspeți mai-sus arătați, care vor veni în Iași anul viitor, 1904, pentru sfințirea bisericii Trei Ierarhi și sărbătorirea a 100 de ani de la înființarea Seminarului”¹³. Din păcate, intențiile ierarhului nu vor putea sau nu s-a dorit a fi puse în practică, așa cum propusese el (ceremonia de inaugurare a casei-reședință mitropolitană, încununând de fapt încheierea unei prime etape a lucrărilor, se va putea desfășura abia în zilele de 7-8 februarie 1905¹⁴). Totuși, în toamna anului 1904, înalților oaspeți veniți la Iași, deși nu au fost găzduiți de mitropolit, li se vor fi prezentat și lucrările de la palat; în cuvântul său rostit la Seminarul „Veniamin”, Ministrul Spiru Haret va ține să amintească și despre „vechea și foarte modesta locuință zidită de Iacob Stamate, pe care am cunoscut-o cu toții, și care, așa mică și săracă cum era, a adăpostit timp de 35 de ani (în vremea mitropolitului Veniamin – *n.ns.*) atâta mărire”¹⁵. De acum înainte Mitropolia se va confrunta cu lipsa din ce în ce mai acută a fon-

Iași, 1913-1915). Maestrul Gheorghe Popovici colaborase cu vlădica Partenie încă de pe vremea când viitorul mitropolit al Moldovei și Sucevei era episcop la Galați, unde profesorul ieșean ajutase la înfrumusețarea paraclisului palatului episcopal de acolo (***, „Sfințirea Paraclisului Palatului Episcopal din Galați”, p. 556).

13. Arhiva Mitropoliei Moldovei și Bucovinei, dosar 81/1902.

14. Arhiva Mitropoliei Moldovei și Bucovinei, dosar 32/1905, (*Restaurarea Palatului Mitropolitan din Iași*).

15. P. G., „Serbările de la Iași”, în: *Biserica Ortodoxă Română*, an. XXVIII, 1904, nr. 7, p. 807.

durilor, iar faptul este susceptibil să arate cum inițiative generoase și proiecte legitime pot fi întârzia sau zădărnice.

***Mitropolitul Partenie
și festivitățile organizate la Iași
în toamna anului 1904***

Pentru anul 1904 erau programate la București, în țară și în comunitățile românești din străinătate festivități de amploare cu prilejul împlinirii a 400 de ani de la trecerea la cele veșnice a Sfântului Voievod Ștefan cel Mare¹⁶. La Iași acestea au fost pregătite din vreme, la buna lor desfășurare participând și Biserica¹⁷. Deoarece „între celelalte orașe românești, nici unul n-avea o datorie mai mare de a cinsti după vrednicie pe Ștefan decât Iașii“¹⁸, aici, „în piața foarte întinsă dinaintea marelui Palat Administrativ, pe care o stăpânește statuia turnată în bronz a lui Ștefan, călare, cu buzduganul în mână“, au loc la 2 iulie 1904 ceremonii impresionante. În cadrul acestora, de dimineață, mitropolitul Partenie slujește la Catedrala mitropolitană, „împreună cu alți doi arhierei și preoți“, iar apoi, la statuia lui Ștefan cel Mare, „oficiază un Trisaghion și îngenuchind, împreună cu toți asistenții, a cetit frumoasa și pioasa rugăciune, alcătuită anume pentru această serbare“¹⁹ (iar „cuvintele rugăciunii de pomenire făcură să se plece genunchii; și aici străbunul rămase singur, priveghind asupra frunților

---

16. N. IORGA, *Pomenirea lui Ștefan cel Mare*, Editura Mușatinii, Sf. Mănăstire Putna, 2007 (notă asupra ediției de M. M. Sz., Șt. S. G., pp. 5-8; este reeditată, pentru cititorul de astăzi, lucrarea tipărită de N. Iorga în anul 1904, la „Minerva“, Institut de Arte Moldovenești); Nichita ADĂNILOAIE, „Spiru Haret – inițiatorul și organizatorul comemorării lui Ștefan cel Mare în 1904“, în: *Revista Istorică*, serie nouă, tomul XV, București, 2004, nr. 3-4, pp. 11-24; vezi și Arhiva Mitropoliei Moldovei și Bucovinei, dosar 36/1904 (*Dosarul Ceremoniilor Domnești, Bisericești și școlare*).

17. Andi MIHALACHE, „Documente privind comemorarea lui Ștefan cel Mare la Iași în 1904“, în: Petronel ZAHARIUC, Silviu VĂCARU (eds) *Ștefan cel Mare la cinci secole de la moartea sa*, Editura Alfa, Iași, 2003, pp. 353-375; Arhiva Mitropoliei Moldovei și Bucovinei, dosar 36/1904.

18. N. IORGA, *Pomenirea lui Ștefan cel Mare*, p. 59.

19. A. MIHALACHE, „Documente privind comemorarea lui Ștefan cel Mare la Iași în 1904“, p. 25 (documentul 24, din 29 septembrie 1904 – *Raportul rectorului C. Călinescu către Ministrul Cultelor și Instrucțiunii Publice*).

plecate ca semn de recunoștință față de el”)²⁰. Festivitățile întregii zile cuprind momente ce se doresc semnificative, desfășurate după un program dinainte stabilit. Regele Carol I trimite un mesaj prin care „arăta și prin cuvinte că știe să-și amintească, împreună cu poporul românesc, de marele și înțeleptul domn, în care prețuia pe deplin ostașul, ca ostaș biruitor el însuși”²¹.

Festivități de amploare sunt pregătite la Iași și pentru toamna anului 1904. La începutul lunii octombrie vin în „cea de a doua capitală” a țării regele Carol I, regina Elisabeta și principele moștenitor cu soția sa²², D.A. Sturdza, președintele Consiliului de Miniștri și mulți dintre membrii acestuia, precum și numeroși oficiali din străinătate (prințul Wilhelm de Hohenzollern, fratele mai mare al principelui moștenitor

20. N. IORGA, *Pomenirea lui Ștefan cel Mare*, pp. 60-61. Rugăciunea, ce trebuia citită „cu genunchii plecați”, începea astfel: „Doamne, Dumnezeuul puterilor, Cea ce cu negrăită înțelepciune ocărnuiești lumea și în dreapta Ta ții soarta popoarelor, Cea ce înalți și smerești popoarele, le risipești și iarăși le înnoiești după sfatul Tău cel nepătruns de mintea noastră, auzi-ne pe noi, nevrednicii, care cu genunchii plecați, cu inima înfrântă și smerită cădem înaintea măririi Tale și îndrăznim a-Ți aduce, ca o tămâie bine-mirositoare, jertfa inimilor noastre drept mulțămărită pentru marile Tale faceri de bine ce ai revărsat asupra neamului românesc, care pe Tine te proslăvește și l-ai învrednicit veacuri întregi să fie apărarea creștinătății, i-ai trimis viteji fără pereche, care să ducă Sfânta Ta Cruce la izbândă. Și acum, Preabunule Împărate, noi, urmași ai aleșilor Tăi, străbunilor noștri viteji, cu lacrimi te rugăm: iartă-i pe ei de toate greșalele și-i odihnește în Împărăția Ta; iar spre noi caută cu milă și cu nespusa Ta părintească dragoste și ne fă vrednici de străbunii noștri [...]”. În rugăciunea de dezlegare se rostea: „Stăpâne mult milostive, Doamne Iisuse Christoase [...] robilor tăi, străbunilor noștri, Ștefan voievod și celor ce împreună cu dânsul au luptat pentru susținerea Evangheliei Tale și pentru apărarea neamului românesc, iartă-le orice au greșit în această viață, cu cuvântul, cu fapta, sau cu gândul, dezlegându-le și legătura ce este pusă asupra lor [...], iar suflete lor, adică, să se așeze cu Sfinții [...]” – Arhiva Mitropoliei Moldovei și Bucovinei, dosar 36/1904.

21. N. IORGA, *Pomenirea lui Ștefan cel Mare*, p. 62; Nichita ADĂNILOAIIE, „Comemorarea lui Ștefan cel Mare în 1904”, în: *Studii și articole de istorie*, LXIX, 2004, București, pp. 38-39.

22. Serviciul Județean Iași al Arhivelor Naționale, Fond *Primăria Municipiului Iași*, dosar 317/1904 (*Dosarul venirii în Iassy a M. S. Regele și Regina și a Al. S. Regale Principele și a Principesei Maria. Diferite cheltuieli și lucrări pregătitoare*); Ion MITICAN, *Ulița Mare din demult uitate vremuri*, ediția a II-a, Tehnopress, Iași, s.a., pp. 151-155.

Ferdinand, prințul S. Urusoff, guvernatorul Basarabiei și trimisul Împăratului Rusiei și generalul Wanka, trimisul Împăratului Austro-Ungariei). Din înaltul cler, alături de mitropolitul Partenie, sunt în aceste zile la Iași Gherasim Timuș, episcopul Argeșului, Pimen Georgescu, episcopul Dunărei de Jos, Conon Arămescu Donici, episcopul Hușilor și Dionisie Climescu al Buzăului, precum și arhieriei Calistrat Bârlădeanul, Meletie Gălățeanul și Ghenadie Băcăoanul²³. Sunt resfințite, după restaurare (efectuată sub îndrumarea lui André Lecompte de Nouÿ), bisericile Sf. Nicolae Domnesc, înălțată de Sfântul Ștefan cel Mare (sâmbătă, 2 octombrie) și Sfinții Trei Ierarhi, ctitoria lui Vasile Lupu (duminică, 3 octombrie; cu acest prilej sunt aduse de la Catedrala mitropolitană moaștele Sf. Cuvioase Parascheva)²⁴. Înștiințat din vreme, mitropolitul Partenie se îngrijește de buna organizare a serviciilor religioase (la care participă, conducând soboarele), de definitivarea „documentelor comemorative” necesare, de invitarea și găzduirea ierarhilor și de susținerea inițiativelor oficialităților pentru păstrarea în memoria posterității a evenimentelor²⁵. Numele său este menționat imediat după cel al regelui Carol I în actele comemorative, așezate după rânduială în cele două biserici, în piciorul Sfintei Mese a Altarului²⁶.

23. P. G., *Serbările de la Iași*, pp. 788-789. Între demnitari mai sunt menționate numele lui Spiru Haret, ministrul Cultelor și Instrucțiunii publice, E. Costinescu, ministru al Finanțelor, V. Lascar, ministru de Interne, Em. Porumbaru, ministrul Lucrărilor publice, precum și cele ale generalului L. Iarca, comandantul Corpului al 4-lea de armată, C. Climescu, rectorul Universității din Iași, C. B. Penescu, primarul Iașului, Th. Burada, prim-președinte al Curții de Apel din Iași, André Lecompte de Nouÿ, P. Garboviceanu, administratorul Casei Bisericii.

24. Arhiva Mitropoliei Moldovei și Bucovinei, dosar 106/1904 (*Dosarul sfințirii bisericilor Trei Ierarhi și Sf. Nicolae Domnesc din Iași*).

25. Arhiva Mitropoliei Moldovei și Bucovinei, dosar 106/1904 (între altele, susține inițiativa Primăriei ieșene, din 20 septembrie 1904, de „batere a unei medalii comemorative populare”; vezi și Serviciul Județean Iași al Arhivelor Naționale, *Fond Primăria Municipiului Iași*, dosar 319/1904 – *Dosarul medaliilor comemorative pentru inaugurarea monumentelor naționale bisericesti Sf. Neculai Domnesc și Trei Ierarhi*).

26. Textele celor două documente, aproape identice, la P. G., „Serbările de la Iași”, pp. 786 și 788 („În al treizeci și noulea an al Domniei Regelui Carol I și în prezența Sa, s-a sfințit întru lauda lui Dumnezeu Cel Atotputernic, apărătorul Regatului și ocrotitorul Poporului Român, acest locaș Dumnezeesc cu hramul Sfântul Ierarh și Făcăto-

În ziua următoare, luni, 4 octombrie 1904, s-a serbat centenarul Seminarului „Veniamin Costachi”. La Catedrala mitropolitană, după slujba *Parastasului*, preotul Pavel Savin, directorul Școlii, „ca un servitor smerit al Bisericii, trimis aici de chiriarhul meu și de colegii mei profesori”, îl omagiază pe Mitropolitul Veniamin, „vrednicul ierarh, care și-a pus sufletul pentru oile sale”, ctitorul și ocrotitorul „primei noastre școli naționale”, cel de la care învățăm „iubirea legii și a neamului”²⁷. Apoi, se merge în procesiune de la Catedrală la Seminar: „înainte erau purtate steagurile, Moaștele Cuvioasei Parascheva, icoana Mitropolitului Veniamin”; se trece printre două șiruri de militari, care „despărțeau mulțimea imensă”. În sala de oaspeți de la Seminarul „Veniamin Costachi” (ce funcționa în fostul palat domnesc al lui Mihail Sturdza, acum al Bisericii) s-a săvârșit slujba de sfințire a apei, s-au rostit cuvântări (Regele, Mitropolitul Moldovei și Sucevei, Ministrul Cultelor și Instrucțiunii Publice), iar apoi s-a citit și semnat *Actul comemorativ al Centenarului Seminarului*²⁸. Este de reținut omagiul pe care Chiriarhul locului îl aduce mitropolitului Veniamin și profesorilor școlii teologice²⁹, precum și o amintire din anii săi de slujire la Paris:

---

rul de minuni Nicolae, fundat de Ștefan Voevod cel Mare și Sfânt, Domnul Moldovei - de către Înalt Prea Sfințitul Mitropolit al Moldovei și Sucevei Parthenie Clinceni, față fiind Regina Elisabeta, Principii Ferdinand și Maria, Principele Carol și Principele Guillaume de Hohenzollern, precum și o numeroasă adunare de creștini din toate părțile României. Iași, 2 Octombrie 1904”; „În al treizeci și noulea an al Domniei Regelui Carol I și în prezența Sa, s-a sfințit întru lauda lui Dumnezeu Cel Atotputernic, apărătorul Regatului și ocrotitorul Poporului Român, acest locaș Dumnezeesc cu hramul Sfinților și Marilor Ierarhi Vasilie cel Mare, Grigorie Cuvântătorul de Dumnezeu și Ioan Gură-de-Aur, fondat de Vasilie Voevod Domnul Moldovei - de către Înalt Prea Sfințitul Mitropolit al Moldovei și Sucevei Parthenie Clinceni, față fiind Regina Elisabeta, Principii Ferdinand și Maria, Principele Carol și Principele Guillaume de Hohenzollern, precum și o numeroasă adunare de creștini din toate părțile României. Iași, în 3 Octombrie 1904”.

27. P. G., „Serbările de la Iași”, pp. 790-792.

28. În *Cuvântul* său, mitropolitul nu uită, atunci când se adresează Suveranului, să precizeze că „Majestatea Voastră ați hotărât începerea sărbătoarei de o sută de ani a Seminarului, înființat de acest mare ierarh în anul 1803-1804” (P. G., „Serbările de la Iași”, p. 799).

29. Pe mitropolitul Veniamin vlădica Partenie îl omagiază prin cuvinte în care, nu peste multă vreme, va putea și el, oarecum, să se regăsească: „Român între ro-

„Seminarul lui Veniamin, cel odinioară părăsit și dosădit, locuiește și sărbătorește cu strălucire jubileul său de o sută de ani în chiar casele foste palat a fostului domn Mihail Sturdza, care a primit demisia mitropolitului Veniamin“ și pe care, la Paris, în urmă cu 20 de ani, el, Partenie, acum „mai micul urmaș“ la scaunul lui Veniamin, îl spovedise, îl împărtășise și îl dusesese „cu ceremonie cuvioasă și strălucitoare la locul său de odihnă“³⁰. Atunci când se referă la suferințele mitropolitului Veniamin, ministrul Spiru Haret arată că „poporul știa să cunoască și să prețuiască pe acei care merită iubirea lui, și știe să iubească pe acei care, la fel ca Veniamin, înțeleg că chemarea lor în capul Bisericii, nu pentru ei, ci pentru binele Bisericii și pentru mângâierea celor nenorociți s-a făcut“; în ceea ce privește noul sediu al Școlii teologice ieșene, el apreciază că „întunecoasele chilii de la școală au dispărut“, iar

„în locul lor, un fost palat domnesc, mărit și înfrumusețat, adăpostește Seminarul Veniamin. Căci astăzi [...], se socotește că pentru maiestatea științei palatele domnești nu sunt nepotrivite“³¹.

Cele trei zile de sărbătoare, ce cuprinseseră resfințirea înnoitelor „case ale lui Dumnezeu“ (*Fc* 28, 17), ceremoniile de la Catedrala ieșeană și de la palatul Seminarului „Veniamin Costachi“, sunt considerate „de mare înălțare sufletească pentru toată suflarea românească“, arătând respectul și dragostea pentru înaintași, a căror putere de jertfă,

---

mâni [...], cunoscător adânc al firii omenești și a vitregiei împrejurărilor, el a opus greutatea sarcinei, tăria de suflet; intrigilor fraților în Hristos, iubirea creștinească; nesațiului puternicilor zilei, cea din urmă economie a sa; amenințării năvălitorilor și cotropitorilor țării, rezistența sau exilul; urgiei și patimilor omenești, răbdarea și credința în Dumnezeu, Care, precum zice Psalmistul, «face dreptate și judecată tuturor celor ce li se face strâmbătate» (*Ps* 102, 6)“. Despre profesorii școlii spune că „au socotit sarcina de învățător ca datorie și chemare sfântă“ și „legau, cu toată inima și pentru viață, soarta lor de a școlii bisericești, făcându-se părtași cu ea și la bine și la rău; în liniște sau tulburare, pe vreme bună sau rea, cu sudoarea pe frunte sau cu frigul în oase, plini de glod sau de colb, plătiți sau neplătiți, ei au rămas slujitori credincioși în ogorul duhovnicesc, lucrând, fiecare după puterile lui, pentru ca să lumineze cu facla științei și a dreptei credințe ființa tinerilor seminariști și să-i pregătească pentru sfânta și înalta treaptă a preoției“ (P. G., „Serbările de la Iași“, p. 801).

30. P. G., „Serbările de la Iași“, p. 802.

31. P. G., „Serbările de la Iași“, pp. 807-808.

credință și cultură, „spirit de ordine și înțelepciune“, rămâneau izvor de inspirație îmborsătat mereu de urmași, pentru „prosperarea și întărirea României“; cronicarul bisericesc va scrie că „s-au sărbătorit virtuțile strămoșești, rod al dragostei și devotamentului față de Biserica și Neam și s-a afirmat credința neștrămutată în tot ce e bun, adevărat și frumos“³². Sunt de reținut impresiile oaspeților din străinătate: prințul Urusoff „s-ar fi mirat de libertatea cu care umblă membrii familiei Regale în mijlocul poporului“, iar

„un german cu o pozițiune însemnată din Cernauți se adresează altui german astfel: în «Ziarul ilustrat» din Lipsca am citit un articol în care se vorbea despre România ca despre o țară din afara Europei. Acum sa-mi spui dumneata, dacă o țară care se manifestă în chipul acesta, merită să fie considerată ca existând în afară de Europa?“³³.

Ultimii ani de arhipăstorire și de viață ai mitropolitului Partenie

În anii următori poate fi remarcată deteriorarea progresivă a bunelor legături cultivate de mitropolitul Partenie cu ministrul Spiru Haret, ale căror semne se puteau întrevădea încă de pe acum. S-a scris că ultimul, încercând să îl determine pe mitropolitul de la Iași să fie de acord cu susținerea unei noi *Legi a Cultelor* preconizată de dânsul (care va fi adoptată în primăvara anului 1909), „a clătinat scaunul lui Partenie atât de viguros, încât prelatul s-a speriat și a demisionat, numai să pună capăt «urgiei»“³⁴. Împrejurările tensionate din ultimii ani de arhipăstorire la Iași a Mitropolitului Partenie Clinceni vor conduce la deznodământul din ultima zi a anului 1908 când, în urma unei campanii de izolare și de defăimare, ce adunase interese și condeie diferite și fusese găzduită și de presă³⁵, mitropoli-

32. P. G., „Serbările de la Iași“, pp. 783-784 și 811.

33. P. G., „Serbările de la Iași“, p. 784.

34. Cristina DIAC, *Mitropolitul Partenie sacrificat de dragul Legii cultelor*, www.historia.ro. (accesat la 01.06.2023).

35. Între altele, vezi N. IORGA, *Tulburările bisericești și politicianismul (1909-1911)*, Tipografia Neamul Românesc, Vălenii de Munte, 1911, *passim*; Spiru C. HARET, *Criza bisericească*, București, 1912, *passim*; Rudolf SUȚU, *Iașii de odinioară*, vol. II, *Viața Românească*, Iași, 1928, p. 501.

tul se retrage din scaun³⁶. La aproape trei decenii de la moartea sa, în anul 1937, adevărul începe să iasă la lumină, iar presa, descoperind nedreptatea ce se făcuse odinioară ierarhului, titrează constatativ și sugestiv: *O reabilitare târzie a mitropolitului Partenie Clinceni*³⁷.

Concluzii

La începutul lunii octombrie a anului 1904 la Iași au loc festivități importante, atât pentru a-l omagia pe Ștefan cel Mare, domnul de odinioară al Moldovei, de la trecerea căruia în veșnicie se împlineau patru secole (iar pentru cinstirea memoriei sale peste tot, în comunitățile românești, se organizează sărbători ale recunoștinței), cât și pentru a evidenția vrednicia urmașilor, prin resfințirea ctitoriei ștefaniene din Iași (biserica „Sf. Nicolae Domnesc“) și a bisericii „Sf. Trei Ierarhi“ (ctitoria lui Vasile Lupu), ambele restaurate prin purtarea de grijă a regelui Carol I. De asemenea, tot la inițiativa suveranului, se serbează centenarul primei școli teologice moderne românești, întemeiată de mitropolitul Veniamin Costachi, școală ce funcționa acum în palatul fostului domn Mihail Sturdza, aflat în proprietatea Bisericii. Alături de rege și membrii familiei sale vin la Iași reprezentanții autorităților de la București, ierarhi și oaspeți din străinătate. Un rol important pentru buna desfășurare a evenimentelor îl are mitropolitul Moldovei și Sucevei, Partenie Clinceni. Pentru participanți și pentru „toată suflarea românească“ sentimentul a fost unul „de mare înălțare sufletească“, arătând respectul și dragostea pentru înaintași, a căror putere de jertfă, credință și cultură, „spirit de ordine și înțelepciune“, rămâneau izvor de inspirație, ce se dorea mereu îmborsărit de urmași, pentru „prosperarea și întărirea României“. În anii următori se poate observa o deteriorare a bunelor legături cultivate de mitropolitul Partenie cu ministrul Spiru Haret, iar în urma unei campanii de presă, ierarhul se va retrage din scaun.

---

36. ***, „Demisia Î.P.S. Mitropolit al Moldovei și Sucevei, D.D. Partenie I. Textul demisiei“, în: *Biserica Ortodoxă Română*, an. XXXII, 1909, nr. 10, pp. 1081-1082; *Decretul* regal este contrasemnat de Sp. Haret, Ministrul Cultelor și Instrucțiunii Publice; Pr. D. NIȚĂ-DANIELESCU, „Reședința mitropolitană din Iași la începutul secolului al XX-lea“, pp. 712-713.

37. *Curentul*, 18 mai 1937, p. 3.